

Даласиг эдлэрт авх цаг болн нарт делкән номтирин хамдан нөдлхин туск төрмүд

СССР-н НАУКСИН АКАДЕМИН ГЕОЛОГО - ГЕОГРАФИЧЕСК НАУКСИН
АНЬГСИН АКАДЕМИК -СЕГЛÄТР, АКАДЕМИК Д. И. ЦЕРБАКОВЛА
КЕСН КУУНДВР

Мана цаг, географическ шинджл-
лгәнә делгрлтд даласин туск наукин
халхар өргн көдлмш кегдлтгәр тем-
дгддджәнә. Эн цагиг, даласиг эдлв-
рт авлгәна цаг гидж зөвтәггәр ке-
лдж болхмн, давсн зун джилд матер-
ик даслгән болснас голлгч өвәрцн
тер болджана.

Нарт делкән геофизическ джил
болхд, кегдсн көдлмш, шидр Нью-
Йоркд болсн, нарт делкән океано-
графическ конгрессд кегдсн көдлмш,
даласиг шинджлггәнә интернацио-
нальн залгәлдаг өргджүллгән, кергтә
болн ик чинртә болджахиг герчлв.
Шин болгч йовдл, океанологийин фи-
зическ, химическ, геологическ болн
биологическ аньгст цугтаднә туста
болх учрта. Делкән океанографин,
чертә элчнрин ухан-эсвәр болхла,
даласин туск медрл даруггәс ик ура-
лан йовдж, күмн әмтнд ик өргн тус-
ан күргдг болхмн. Ода даласин хәлә-
врт, климатиг искусствени хур орул-
ад залдж болх төр тәвгдджәнә, эс
гидж аггарт хурдг чигиг аггариин ур-
схл дахдж йовдгинь залх төр. Энүг
күцдж болх хаалгәнә—ар болн өмн
даласин гүүнә урсхлинь болн мөсиг
хүврүллгән болджана. Дакад болхла,
даласин йоралас күн олт-зүсн зө-
өр гарггдж авч чадхмн. Далас-
иг эдлврт авх аггү ик болн кү-
цдж болх аргә секдлгән, нарт дел-
кән номтирин ницәнә өргәр орлцл-
лггиг некджәнә. Энүг олт орн-нутгу-
дин океанологуд зөвтә гидж келцхә-
нә, болв онц-онц дуд тер зөвшәрлгг-
иг эвдцхәнә, эдн даласд теегддж ме-
джә гарггхмн, тегәд кен альд тәрә-

ггән хадхинь батлх кергтә гидж ке-
лцхәнә.

Советск номтир цуг орн-нуттудин
номтирла иньгдж, нег-негндән дөн-
гән күргдж көдлггәнә политикән
батар күцәдж, даласиг негдәд шиндж-
лггә келггән күмн әмтнд ик тусан кү-
ргх гидж тоолцхана. Тер тиим болд-
жахиг Антарктикин дамшлт келджә-
нә, Нью-Йоркд болсн конгрессин ди-
гнә болн советск болн американск
шинджлггәнә кермс нег-негндән со-
льца кедж одлггән терчлджәнә.

Антарктикд кесн советск океано-
графическ шинджлггәнә ашнә ик со-
ньмджта болджана, тернә антаркти-
ческ усна урсхлин тускар шин секвр
гарггджана. Антлантическ далад
ар аньгднә урсхлд кесн шинджлгггән
ас соньмджта болв. Энүнд 4 кило-
метр гүүнд урсхлин йовудини
шинджлгггән секундд 2 сантиметр ху-
днинь үзүлв, урсхл энүнд төрүц уу-
рч одна гидж урднә санджасн тоолвр
батлгдсн уга. Делкән далад усн ягг-
дж урсхл гарггдгинь междж авч бат-
лхд, Индийск далад кесн микробиол-
огическ шинджлгггән болн Ар мөстә
далад кесн географическ көдлмш дө-
нгән күргв. Тал-талдан орн-нутгу-
дин номтир, цугтаг соньмджта болд-
жах онц-онц төрмүдиг шиндждж
таслхд, эврәннә хаалггәр йовдж,
өвәрц ончта эв-арггәр кецхәнә, те-
гәд күцсн дамшлтарн хоорндан соль-
ца кех некврлә данггин харггәд йо-
вцхана. Зәрмдән болхла, ик аггуд
негдәд шинджлггә келггән чигн ха-
рггәна.